

Національна академія правових наук України
Науково-дослідний інститут
державного будівництва та місцевого самоврядування
Львівська лабораторія прав людини та громадянина

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ
У СПРОБАХ ПРОТИДІЯТИ АГРЕСІЇ
РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Інформаційний бюлетень

Випуск 2

Львів,
2022

УДК 341.231.14(075)
О 641

Організація Об'єднаних Націй у спробах протидіяти
О 641 агресії Російської Федерації проти України / укладачі:
П. Рабінович, Р. Тополевський, Т. Дудаш, В. Гончаров,
А. Наконечна. Інформаційний бюлетень. Львів: Видав-
ництво ЛОБФ «Медицина і право», 2022. Вип. 2. 29 с.

ISBN 978-966-2019-41-4

У пропонуваному виданні українською мовою пере-
кладено та прокоментовано безпрецедентну Резолюцію
Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй стосовно
агресії Російської Федерації проти України й Резолюцію
Ради з прав людини ООН щодо становища у сфері прав
людини в Україні внаслідок російської агресії.

Призначене для широкого кола читачів.

УДК 341.231.14(075)

© Львівська лабораторія прав
людини і громадянина, 2022
© Рабінович П., Тополевський Р.,
Дудаш Т., Гончаров В.,
Наконечна А., 2022

ISBN 978-966-2019-41-4

ЗМІСТ

Вступ	4
Резолюція Генеральної Асамблеї ООН ES-11/1 «Агресія проти України»	6
Коментар укладачів	12
Резолюція Ради з прав людини ООН 49/1 «Становище у сфері прав людини в Україні внаслідок російської агресії»	16
Коментар укладачів	24

ВСТУП

«Never again!» – «Ніколи знову!». Саме таке гасло було покладено в основу базових документів Організації Об'єднаних Націй, ухвалених державами антигітлерівської коаліції після їхньої перемоги над нацистським режимом у Європі.

Однак цю гранично гуманістичну мрію реалізувати, на превеликий жаль, не вдалося ...

Адже, коли 24 лютого 2022 року Російська Федерація дозволила собі вчинити збройний напад на Україну, він супроводжувався такими її діями, які в документах Нюрнберзького трибуналу 1945–1946 років однозначно були кваліфіковані як військові злочини та злочини проти людяності.

За таких сучасних обставин однією з найважливіших подій мала стати реакція ООН на цю агресію Росії. І ООН – в особі абсолютної більшості держав-членів – не зрадила згаданому гаслу і вже через декілька днів на позачерговій спеціальній сесії своєї Генеральної Асамблеї вкрай жорстко засудила дії Російської Федерації.

Резолюція цієї сесії Генеральної Асамблеї послугувала дієвим поштовхом для низки радикальних заходів, вжитих іншими органами і структурами ООН.

Оскільки стан прав людини в Україні є постійним предметом наукової та практичної уваги Львівської лабораторії прав людини та громадянина, створеної у структурі Академії правових наук України понад 25 років тому, ця Лабораторія аж ніяк не могла залишитись осторонь сьогочасної ситуації в Україні.

(Нагадаю, зокрема, низку її сучасних досліджень, присвячених проблематиці запобігання злочинів проти людяності та відповідальності за їх вчинення; тим більше, що, як

відомо, деякі склади таких злочинів вперше в історії людства сформулював професор Кембриджського університету Г. Лаутерпахт, який здобував юридичну освіту у Львівському університеті в 1915–1919 роках).

Тому – з огляду на означену сучасну діяльність ООН – співробітники Лабораторії вважають своїм прямим професійним і громадянським обов'язком реагувати на згадані злочини Російської Федерації на території України й сприяти притягненню до відповідальності осіб, винних у їх вчиненні.

Тому видалось корисним ті оцінки, резолюції та заходи, які зафіксовані у новітніх документах ООН, її органів і структур у зв'язку з агресивною війною РФ проти України, оперативно державною мовою доводити до відома нашого населення, зокрема політичних і громадських діячів, юристів, суспільствознавців тощо. Адже первісно такі документи оприлюднюються лише робочими мовами ООН (англійською, російською та ін.).

З цією метою Лабораторія започаткувала відповідне триваюче видання, другий випуск якого пропонуємо в електронній формі до уваги читачів. Цей випуск містить переклад українською мовою Резолюції Генеральної Асамблеї ООН ES-11/1 «Агресія проти України» від 02 березня 2022 року й Резолюції Ради з прав людини ООН 49/1 «Становище у сфері прав людини в Україні внаслідок російської агресії» від 04 березня 2022 року та стислі коментарі до кожної з них.

Цей інформаційний бюлетень уклали: доктор юридичних наук П. М. Рабінович, кандидати юридичних наук Р. Б. Тополевський, Т. І. Дудаш, В. В. Гончаров і А. М. Наконечна.

A/RES/ES-11/1

**Організація Об'єднаних Націй
Організація Об'єднаних Націй
Генеральна Асамблея**

Поширення: без обмежень
18 березня 2022 року

Одинадцята надзвичайна спеціальна сесія

Порядок денний, пункт 5

Лист, датований 28 лютого 2014 року

від Постійного представника України до ООН,

адресований Голові Ради Безпеки ООН (S/2014/136)

Резолюція Генеральної Асамблеї ООН,

ухвалена 02 березня 2022 року

[без звернення до Головного комітету

(A/ES-11/L.1 і A/ES-11/L.1/Add.1)]

ES-11/1 «Агресія проти України»

Генеральна Асамблея ООН,

знову підтверджуючи першочергову важливість Статуту ООН в питанні сприяння верховенству права у відносинах між державами,

нагадуючи зобов'язання всіх держав відповідно до статті 2 Статуту ООН утримуватися в своїх міжнародних відносинах від погрози силою чи її застосування проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави, або в будь-який інший спосіб, несумісний з цілями Організації Об'єднаних Націй, а також вирішувати свої міжнародні суперечності мирними засобами,

згадуючи також зобов'язання за частиною 2 статті 2 Статуту ООН, згідно з яким, всі члени ООН, щоб забезпечити їм усім у сукупності права й переваги, що випливають з членства в ООН, сумлінно виконують взяті на себе за Статутом ООН зобов'язання,

беручи до уваги Резолюцію Ради Безпеки ООН № 2623 (2022) від 27 лютого 2022 року, в якій Рада Безпеки ООН закликала скликати надзвичайну спеціальну сесію Генеральної Асамблеї ООН для вивчення питання, що міститься в документі S/Agenda/8979,

нагадуючи Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН № 377 A (V) від 03 листопада 1950 року, під назвою «Єдність заради миру», і беручи до уваги, що відсутність одностайності постійних членів Ради Безпеки ООН на її 8979-ому засіданні перешкодила виконанню її основної відповідальності для підтримання міжнародного миру і безпеки,

згадуючи також свою Резолюцію № 2625 (XXV) від 24 жовтня 1970 року, якою затверджено Декларацію про принципи міжнародного права щодо дружніх відносин і співпраці між державами відповідно до Статуту ООН, і підтверджуючи принципи, що містяться в ній, що територія Держави не буде об'єктом набуття іншої держави внаслідок погрози силою чи її застосування, і що будь-яка спроба, спрямована на часткове чи повне порушення національної єдності й територіальної цілісності держави чи країни або її політичної незалежності є несумісними з цілями й принципами Статуту ООН,

згадуючи далі свою Резолюцію № 3314 (XXIX) від 14 грудня 1974 року, яка визначає агресію як використання збройних сил держави проти суверенітету, територіальної цілісності або політичної незалежності іншої держави або в будь-який інший спосіб, несумісний зі Статутом ООН,

беручи до уваги важливість підтримання й зміцнення міжнародного миру заснованого на свободі, рівності, справедливості й повазі до прав людини і розвиваючи дружні

відносини між державами, незалежно від їх політичної, економічної й соціальної системи або рівня їхнього розвитку,

нагадуючи Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі, підписаний в м. Гельсінкі 01 серпня 1975 року, і Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (Будапештський меморандум) від 05 грудня 1994 року,

засуджуючи заяву Російської Федерації від 24 лютого 2022 року про «спеціальну воєнну операцію» в Україні,

підтверджуючи, що жодні територіальні надбання внаслідок погрози силою чи її застосування не будуть визнані законними,

виражає суттєве занепокоєння повідомленнями про напади на цивільні об'єкти, (зокрема, житлові будинки, школи й лікарні) і про цивільні жертви, серед яких жінки, літні особи, особи з інвалідністю та діти,

визнаючи, що воєнні дії Російської Федерації на суверенній території України сягають такого масштабу, якого міжнародна спільнота не бачила в Європі десятиліттями, і що необхідні термінові дії, щоб зберегти сучасне покоління від жахів війни,

схвалюючи заяву Генерального Секретаря ООН від 24 лютого 2022 року, в якій він нагадав, що застосування сили однією країною проти іншої є запереченням принципів, яких кожна країна зобов'язалася дотримуватися, і що поточне воєнне вторгнення Російської Федерації суперечить Статуту ООН,

засуджуючи рішення Російської Федерації підвищити ступінь готовності її ядерних сил,

виражаючи суттєве занепокоєння щодо погіршення гуманітарної ситуації всередині і навколо України, зі збільшенням кількості внутрішньо переміщених осіб і біженців, які потребують гуманітарної допомоги,

виражаючи стурбованість також потенційним впливом конфлікту на посилення глобальної проблеми харчової

безпеки, оскільки Україна і цей регіон є одним з найбільш важливих світових територій для експорту зерна та сільськогосподарської продукції, тоді як мільйони людей стикаються з голодом або безпосередньою загрозою голоду чи відчувають серйозну нестачу харчів в кількох регіонах світу, а так само на енергетичну безпеку,

вітаючи продовження зусиль з боку Генерального Секретаря ООН і Організації з безпеки і співробітництва в Європі та інших міжнародних і регіональних організацій щодо підтримки деескалація в ситуації щодо України, і заохочуючи продовження діалогу,

1. *Підтверджує* свою прихильність до суверенітету, незалежності, єдності й територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, включаючи її територіальні води;

2. *Висловлює глибокий жаль* з приводу агресії з боку Російської Федерації проти України в порушення частини 4 статті 2 Статуту ООН;

3. *Вимагає* від Російської Федерації негайно припинити застосування сили проти України й утримуватися від будь-яких подальших незаконних погроз силою або її застосування проти будь-якої держави-члена ООН;

4. *Вимагає також*, щоб Російська Федерація негайно, повністю й беззастережно вивела всі свої збройні сили з території України в її міжнародно визнаних кордонах;

5. *Висловлює жаль* з приводу рішення Російської Федерації від 21 лютого 2022 року щодо статусу окремих районів Донецької та Луганської областей України, яке становить порушення територіальної цілісності й суверенітету України та є несумісним з принципами Статуту ООН;

6. *Вимагає* від Російської Федерації негайно й беззастережно скасувати її рішення щодо статусу окремих районів Донецької та Луганської областей України;

7. *Закликає* Російську Федерацію дотримуватися принципів, викладених в Статуті ООН і Декларації про принципи

міжнародного права щодо дружніх відносин та співпраці між державами відповідно до Статуту ООН¹;

8. *Закликає* сторін дотримуватися Мінських угод і конструктивно працювати в відповідних міжнародних рамках, зокрема «нормандському форматі» й тристоронній контактній групі, над забезпеченням їх повного виконання;

9. *Вимагає* від усіх сторін дозволити безпечний та безперешкодний проїзд до місць призначення за межами України та полегшення оперативної, безпечної і безперешкодної доставки гуманітарної допомоги тим, хто її потребує в Україні, захисту цивільного населення, включаючи гуманітарний персонал та осіб, які перебувають у вразливому становищі, в тому числі жінок, літніх людей, осіб з інвалідністю, корінні народи, мігрантів і дітей, і поважати права людини;

10. *Висловлює жаль з приводу* причетності Білорусі до цього незаконного застосування сили проти України, і закликає її дотримуватися своїх міжнародних зобов'язань;

11. *Засуджує* всі порушення міжнародного гуманітарного права і порушення та утиски прав людини й закликає всіх сторін суворо поважати відповідні положення міжнародного гуманітарного права, в тому числі в застосовних випадках Женевські конвенції 1949 року² й Додаткові протоколи до них 1977 року³, а також поважати норми міжнародного права прав людини, і у зв'язку із цим вимагає далі, щоб усі сторони забезпечували повагу до статусу й захист усього медичного й гуманітарного персоналу, що займається виконанням винятково медичних обов'язків, їх транспортних засобів і обладнання, а також лікарень та інших медичних установ;

12. *Вимагає*, щоб усі сторони повністю виконували свої зобов'язання з міжнародного гуманітарного права, щоб не допустити загибелі цивільного населення та знищення

¹ Резолюція № 2625 (XXV), додаток.

² United Nations, *Treaty Series*, vol. 75, Nos. 970–973.

³ *Ibid.*, vol. 1125, No. 17512.

об'єктів цивільного призначення, утримуючись від нападів, руйнування, знищення або приведення в непридатний стан об'єктів, які є критичними для виживання цивільного населення, а також поваги та захисту до гуманітарного персоналу та вантажів, що їх використовують при проведенні операцій з надання гуманітарної допомоги;

13. *Прочити* Координатора надзвичайної допомоги надати через 30 днів після прийняття цієї Резолюції доповідь про гуманітарну ситуацію в Україні і про гуманітарні заходи реагування;

14. *Наполегливо закликає* до негайного мирного врегулювання конфлікту між Російською Федерацією й Україною за допомогою проведення політичного діалогу, переговорів, посередницької діяльності й інших мирних засобів;

15. *Вітаємо і наполегливо закликаємо* продовжувати докладати зусилля Генерального Секретаря, держав-членів, ОБСЄ та інших міжнародних і регіональних організацій, спрямовані на підтримку деескалації поточної ситуації, а також зусилля Організації Об'єднаних Націй, у тому числі призначеного Організацією Об'єднаних Націй Координатора дій в кризовій ситуації в Україні, та гуманітарних організацій з реагування на гуманітарну кризу та кризу біженців, викликані агресією Російською Федерації;

16. *Ухвалює* тимчасово перервати роботу одинадцятій надзвичайній спеціально сесії Генеральної Асамблеї ООН і уповноважити Голову Генеральної Асамблеї відновити засідання на вимогу держав-членів.

1-ше пленарне засідання, зустріч 02 березня 2022 року

Оригінал документа див.: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N22/293/36/PDF/N2229336.pdf>

КОМЕНТАР УКЛАДАЧІВ

1. 24 лютого 2022 року Російська Федерація здійснила збройний напад і широкомасштабне вторгнення на територію України.

Такі дії, з точки зору сучасного міжнародного права, є нічим іншим як **агресією**. Надавати таку кваліфікацію державній діяльності уповноважена, взагалі кажучи, Рада Безпеки Організації Об'єднаних Націй. Однак, оскільки сама Російська Федерація є одним із постійних членів Ради Безпеки, ця держава, ясна річ, очікувано використала можливість заветувати будь-яке рішення з цього питання.

Тому – для надання належної міжнародно-правової оцінки зазначеним діям Російської Федерації – протягом наступних декількох днів була скликана надзвичайна спеціальна сесія Генеральної Асамблеї ООН.

І ось 2 березня ця сесія ухвалила Резолюцію ES-11/1 за назвою «Агресія проти України». Навряд чи у багаторічній історії діяльності ООН її Генеральна Асамблея ухвалювала резолюцію, в назві якої було вжито слово «агресія». І цей факт вже сам по собі демонструє виняткову історичну значущість такого унікального рішення Генеральної Асамблеї ООН – єдиної всесвітньої організації, котра уособлює все державно-організоване людство.

2. Міжнародно-нормативною підставою ухвалення згаданої Резолюції послугувало «авторське» (автентичне) визначення термінопоняття «агресія», затверджене у спеціальній Резолюції Генеральної Асамблеї ООН № 3314 від 14 грудня 1974 року.

Отож, спираючись саме на цю Резолюцію, додатково обґрунтуємо той унікальний міжнародно-правовий «діагноз», який Генеральна Асамблея ООН поставила діям

Російської Федерації, що їх вчинила остання проти України з 24 лютого.

3. До кваліфікаційних ознак агресії, згідно з відповідною Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН, належать такі:

- вторгнення або напад збройних сил держави на територію іншої держави або будь-яка військова окупація, який би тимчасовий характер вона не мала, яка є результатом такого вторгнення чи нападу, або будь-яка анексія території іншої держави чи її частини із застосуванням сили (п. «а» ст. 3);

- бомбардування збройними силами держави території іншої держави або застосування будь-якої зброї державою проти території іншої держави (п. «б» ст. 3);

- блокада портів або берегів держави збройними силами іншої держави (п. «с» ст. 3);

- напад збройними силами держави на сухопутні, морські чи повітряні сили, або морські та повітряні флоти іншої держави (п. «d» ст. 3).

За станом на 2 березня 2022 року, коли ухвалювали Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН, усі названі ознаки були притаманні, очевидно й безумовно, діям Російської Федерації, вчиненим проти України. Тому й загальний висновок цієї сесії Генеральної Асамблеї ООН, зафіксований у назві її Резолюції, не може викликати жодних сумнівів.

4. З огляду на викладене, виглядає цілком недоцільною, неоковирною спроба Російської Федерації приховати, затушувати справжню зловісну сутність свого збройного вторгнення в Україну за допомогою більш абстрактної термінополуки «спеціальна воєнна операція»; адже особливість цієї операції полягає в тому, що її здійснено саме через агресію, а не в якийсь інший спосіб. І тут ввести в оману не вдасться нікого (хіба що за винятком нинішнього керівництва держави-агресорки та більшої частини її населення, зазомбованої державною пропагандою). І наведені далі результати голосування держав-членів ООН стосовно Резолюції «Агресія проти

України» з беззаперечною переконливістю продемонстрували нікчемність спроби Російської Федерації уникнути адекватної оцінки своїх дій щодо України шляхом підміни термінів. Із загальної кількості держав, які бали участь у засіданні Генеральної Асамблеї 2 березня (181 держава), понад 95% проголосували або «за» згадану Резолюцію (141 держава), або принаймні не заперечили проти неї, утримавшись при голосуванні (35 держав). Таким чином, абсолютна більшість держав затаврувала Російську Федерацію як беззаперечного агресора. (Гадаємо, до речі, цей факт всесвітнього історичного значення згодом будуть згадувати в усіх підручниках з міжнародного права, хіба що окрім російських).

5. У розгляданому аспекті вельми доречним є спеціальне застереження, поміщене у Резолюції № 3314, згідно з яким «жодні міркування будь-якого характеру, чи то політичного, економічного, військового чи іншого характеру, не можуть бути виправданням агресії» (п. 1 ст. 5). Реалізація цього застереження зводиться нанівець будь-які спроби керівників і пропагандистів Російської Федерації мотивувати, аргументувати, виправдовувати свою агресію проти України.

6. Принципово важливою вважаємо вказівку Резолюції «Агресія проти України» стосовно того, що Російська Федерація зобов'язана не тільки припинити цю агресію, але й не вдаватися до вчинення агресивних дій щодо будь-якої іншої держави-члена ООН.

7. Варто також звернути увагу на те, що Резолюція № 3314 поширює поняття агресії також і на такі дії держави, коли остання дозволяє, щоб її територію інша держава використовувала для вчинення акту агресії проти третьої держави (п. «f» ст. 3).

Виходячи з цього, Республіка Білорусь також слід вважати (на жаль) державою-агресоркою.

8. Неординарною особливістю Резолюції «Агресія проти України» є те, що Генеральна Асамблея не вважала свою

роботу щодо розгляду цього питання завершеною. Вона перервала її з тим, щоб у будь-який момент відновити на запит держав-членів ООН.

9. Надзвичайно важливою є вміщена у Резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 2 березня 2022 року оцінка загальнолюдської, загальноцивілізаційної значущості будь-якого акту агресії. У Преамбулі цієї резолюції констатовано зокрема, що агресія є найсерйознішою і найнебезпечнішою формою незаконного застосування сили й містить у собі за умов існування різних видів зброї масового знищення можливу загрозу світового конфлікту з його катастрофічними наслідками. Звідси цілком логічним є і підсумкове положення Резолюції № 3314, відповідно до якого «агресивна війна є злочином проти міжнародного правопорядку. Агресія спричиняє міжнародну відповідальність» (п. 2 ст. 5).

Отже, все викладене в цьому коментарі дає підставу вважати Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН «Агресія проти України» унікальним фундаментальним внеском у відновлення міжнародно-правової справедливості, міжнародної безпеки, а також, до речі, у розвиток міжнародного права загалом. І є цілком природним, що цей документ, так би мовити, дав поштовх для ухвалення низки наступних рішень, дій і заходів інших органів і структур Організації Об'єднаних Націй, спрямованих на припинення і подолання жахливих наслідків агресії Російської Федерації проти України та притягнення винних осіб до відповідальності.

A/HRC/RES/49/1

Організація Об'єднаних Націй
Генеральна Асамблея
Оригінал: англійською мовою

Поширення: без обмежень
07 березня 2022

Рада з прав людини ООН
Сорок дев'ята сесія
28 лютого – 01 квітня 2022 року
Пункт 1 Порядку денного
Організаційні та процедурні питання

Резолюція Ради з прав людини ООН,
ухвалена 04 березня 2022 року
49/1 «Становище у сфері прав людини в Україні
внаслідок російської агресії»

Рада з прав людини ООН,

керуючись принципами й цілями Статуту ООН;
нагадуючи про зобов'язання всіх держав відповідно до статті 2 Статуту ООН утримуватись у своїх міжнародних відносинах від погроз силою або її застосування проти територіальної недоторканності або політичної незалежності будь-якої держави і вирішувати свої міжнародні суперечки мирними засобами;

знову підтверджуючи необхідність ужити всіх можливих зусиль для врегулювання будь-яких конфліктів та суперечок між Державами винятково мирними засобами та уникати будь-яких військових заходів і бойових дій, які можуть лише ускладнити врегулювання цих конфліктів і суперечок;

посилаючись на Загальну декларацію прав людини, відповідні міжнародні договори з прав людини й договори, що стосуються міжнародного гуманітарного права, а також на роль регіональних угод, зокрема Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод;

посилаючись також на Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН 3314 (XXIX) «Визначення агресії» від 14 грудня 1974 року;

вітаючи прийняття 02 березня 2022 року Резолюції Генеральної Асамблеї ООН ES-11/1 «Агресія проти України»;

знову підтверджуючи свою тверду прихильність до суверенітету, політичної незалежності, територіальної цілісності та єдності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, що охоплюють її територіальні води, та знову підтверджуючи також, що всі народи мають право вільно, без втручання ззовні визначати свій політичний статус та здійснювати свій економічний, соціальний і культурний розвиток відповідно до міжнародного права;

знову підтверджуючи також пріоритетну відповідальність держав за просування, повагу та захист прав людини;

визнаючи, що міжнародне право прав людини та міжнародне гуманітарне право доповнюють і посилюють одне одного;

рішуче засуджуючи агресію проти України, що її вчинила Російська Федерація;

будучи серйозно стурбованою поточною праволюдською й гуманітарною кризою в Україні, особливо доповідями про порушення й утиски прав людини та порушення міжнародного гуманітарного права з боку Російської Федерації, зокрема грубі й систематичні порушення й утиски прав людини, а також враховуючи рішуче вираження стурбованості в заявах Генерального секретаря і Верховного комісара з прав людини ООН;

посилаючись у зв'язку з цим на доповіді Генерального секретаря ООН і Управління Верховного комісара з прав людини ООН, що засновані на підсумках роботи Моніто-

рингової місії ООН з прав людини в Україні, заснованої в 2014 році;

будучи стурбованою зростанням кількості повідомлень про жертви серед цивільного населення, включно з дітьми, насильницьке переміщення населення, зокрема понад 660 000 біженців, та пошкодження й руйнування житлових районів, шкіл, культурних об'єктів і критичних об'єктів цивільної інфраструктури, включно з лікарнями й цивільними об'єктами водопостачання, каналізації та паливної інфраструктури, що спричинені російськими бомбардуваннями й обстрілами населених пунктів;

підкреслюючи нагальну потребу негайного припинення бойових дій Російської Федерації проти України і негайного припинення підтримки цих бойових дій з боку Білорусі, забезпечення пріоритетності захисту цивільних осіб, включно з переміщеними особами, та цивільних об'єктів, а також повного, вчасного, негайного, безперешкодного й безпечно-го гуманітарного доступу та вимагаючи поваги сторін до прав людини та повного виконання своїх застосовних зобов'язань за міжнародним правом, включно з міжнародним правом прав людини, міжнародним гуманітарним правом та міжнародним правом біженців;

нагадуючи, що Держави-члени Ради ООН з прав людини зобов'язані підтримувати найвищі стандарти в сфері просування і захисту прав людини;

засуджуючи страждання людей в Україні та знову підтверджуючи свою повну солідарність із ними, водночас наголошуючи на важливості надання їм належної підтримки й допомоги;

будучи стурбованими гуманітарними потребами всіх тих, хто втікає від бойових дій або переміщений внаслідок них;

знову підтверджуючи важливість всебічної, рівноправної й значущої участі жінок у плануванні та прийнятті рішень щодо медіації, зміцнення довіри, запобігання та врегулювання конфліктів, так само і їх участі у всіх зусиллях з

підтримки та заохочення миру й безпеки, а також необхідність запобігання й усунення наслідків порушень та утисків прав людини, таких як всі форми насильства щодо жінок і дівчат, особливо сексуального та гендерно зумовленого насильства;

особливо відзначаючи важливу роль, що відіграє Управління Верховного комісара з прав людини ООН й Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні у сприянні об'єктивній оцінці становища у сфері прав людини в Україні;

знову підтверджуючи, що право на свободу думки та її вираження як онлайн, так і офлайн, є правом людини, гарантованим усім, знову відзначаючи, у зв'язку з цим, важливу роль вільних і незалежних засобів масової інформації й неурядових організацій і засуджуючи будь-які напади на журналістів, засоби масової інформації, працівників засобів масової інформації та правозахисників;

висловлюючи стурбованість у зв'язку з поширенням дезінформації, яку можуть розробляти і впроваджувати як для того, щоб увести в оману, так і для порушень і утисків прав людини, охоплюючи недоторканність приватного життя та свободу особи шукати, отримувати й поширювати інформацію;

звертаючи особливу увагу на зобов'язання всіх сторін Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року та Додаткового протоколу I до них від 8 червня 1977 року проводити розслідування, переслідувати в судовому порядку або видавати осіб, які, ймовірно, вчинили або наказали вчинити серйозні порушення Женевських конвенцій або Додаткового протоколу I до них, залежно від обставин;

беручи до уваги рішення прокурора Міжнародного кримінального суду якнайшвидше розпочати розслідування ситуації в Україні;

беручи до уваги також роль Міжнародного Суду ООН у вирішенні згідно з міжнародним правом спорів, що їх передали до нього Держави,

1. *Засуджує у найжорсткіших формулюваннях* порушення й утиски прав людини й порушення міжнародного гуманітарного права внаслідок агресії Російської Федерації проти України;

2. *Знову підтверджує* свою тверду прихильність суверенітету, політичній незалежності, єдності та територіальній цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів, що охоплюють і її територіальні води;

3. *Закликає* Російську Федерацію негайно припинити порушення й утиски прав людини та порушення міжнародного гуманітарного права в Україні, і закликає до суворого дотримання всіх прав людини й основоположних свобод і до захисту цивільного населення та критичних об'єктів цивільної інфраструктури в Україні;

4. *Закликає* до швидкого й контрольованого виведення військ Російської Федерації та збройних угруповань, що мають її підтримку, з усієї території України в межах її міжнародно визнаних кордонів та її територіальних вод, з метою запобігання подальших порушень і утисків прав людини й порушень міжнародного гуманітарного права в країні, і підкреслює невідкладну необхідність негайного припинення бойових дій проти України;

5. *Наполегливо закликає* надати негайний, безпечний і безперешкодний гуманітарний доступ, також і через лінії зіткнення, забезпечуючи доставку гуманітарної допомоги всім, хто її потребує, особливо особам, що знаходяться в уразливому становищі, таким чином, щоб забезпечити повагу до незалежності й неупередженості гуманітарних установ та гарантувати захист гуманітарного персоналу й медичного персоналу, що виконує лише медичні обов'язки;

6. *Висловлює серйозну стурбованість* стосовно документально підтвердженої шкоди задоволенню багатьох прав людини, зокрема права на життя, на освіту та найвищий досяжний рівень фізичного та психічного здоров'я, завданої російськими обстрілами та бомбардуваннями населених пунктів;

7. Підкреслює важливість збереження вільного, відкритого, функційно сумісного, надійного й безпечного доступу до Інтернету та беззастережно засуджує будь-які заходи, які заважають людині або позбавляють її можливості отримувати або поширювати інформацію онлайн чи офлайн, охоплюючи часткове або повне відключення Інтернету;

8. Також підкреслює, що всі особи, які втікають від конфлікту в Україні, повинні бути захищені без дискримінації, також і за ознакою расової, національної чи етнічної належності;

9. Рекомендує відповідним мандатаріям тематичних спеціальних процедур, в рамках їх відповідних мандатів, приділити особливу увагу становищу в галузі прав людини в Україні;

10. Підкреслює важливість забезпечення притягнення до відповідальності за порушення й утиски прав людини та порушення міжнародного гуманітарного права, і звертає особливу увагу на екстрену необхідність ініціювати невідкладне, незалежне і неупереджене розслідування всіх можливих утисків і порушень, щоб покласти край безкарності й забезпечити притягнення винних до відповідальності;

11. Ухвалює негайно заснувати незалежну міжнародну слідчу комісію у складі трьох експертів з прав людини, що їх призначає Голова Ради з прав людини ООН строком один рік, яка б доповнила, узагальнила та спиралася на підсумки роботи Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні, у тісній координації з Управлінням Верховного комісара з прав людини ООН, з таким мандатом:

(а) розслідувати всі можливі порушення й утиски прав людини і порушення міжнародного гуманітарного права та пов'язані з ними злочини в контексті агресії Російської Федерації проти України, і встановлювати факти, обставини й корінні причини будь-яких таких порушень та утисків;

(б) збирати, узагальнювати й аналізувати докази таких порушень і утисків, беручи до уваги їх гендерний вимір, і забезпечувати систематичну реєстрацію та зберігання всіх відомостей, документів і доказів, зокрема опитування, пока-

зання свідків та матеріали судової експертизи, відповідно до міжнародно правових стандартів, з огляду на будь-які можливі майбутні судові процеси;

(с) документувати й перевіряти відповідну інформацію та докази, також і працюючи у відповідній місцевості, та співпрацювати з судовими й іншими органами, залежно від необхідності;

(d) виявляти, тією мірою, якою це можливо, тих осіб і ті структури, які несуть відповідальність за порушення або утиски прав людини, або порушення міжнародного гуманітарного права, або інші пов'язані з ними злочини в Україні, з метою забезпечення притягнення винних до відповідальності;

(е) ухвалювати рекомендації, зокрема щодо заходів для притягнення винних до відповідальності, з тим щоб покласти кінець безкарності й забезпечити притягнення винних до відповідальності, також і, за необхідності, до індивідуальної кримінальної відповідальності, а також доступ жертв до правосуддя;

(f) надати Раді з прав людини ООН на її п'ятдесят першій сесії усну оновлену інформацію з подальшим проведенням інтерактивного діалогу, а на її п'ятдесят другій сесії – комплексну письмову доповідь з наступним проведенням інтерактивного діалогу і подати доповідь Генеральній Асамблеї ООН на її сімдесят сьомій сесії;

12. *Просить* негайно ввести мандат у дію та просить Генерального секретаря ООН надати всі ресурси, необхідні для того, щоб ця слідча комісія могла виконати свій мандат, а також ресурси і спеціалістів, необхідні для того, щоб Управління Верховного комісара ООН з прав людини могло надавати таку адміністративну, технічну й логістичну підтримку, яка потрібна для здійснення положень цієї резолюції, зокрема для встановлення фактів, правового аналізу та збирання доказів;

13. *Закликає* всі відповідні сторони й Держави та заохочує організації громадянського суспільства, засоби масової

інформації та інші відповідні зацікавлені сторони повною мірою співпрацювати з цією слідчою комісією, щоб вона могла ефективно виконувати свій мандат, і, залежно від необхідності, надавати їй будь-які наявні у них або набуті певні інформацію та документи;

14. *Закликає* відповідні органи, підрозділи й агенції системи Організації Об'єднаних Націй повною мірою співпрацювати з цією слідчою комісією та вчасно відгукуватися на будь-які її запити, зокрема запит про надання доступу до відповідної інформації й документів;

15. *Ухвалює* продовжувати активно працювати над цим питанням.

10-те засідання

04 березня 2022 року

[Результати голосування, занесені до протоколу, такі:
голосів «за» – 32, «проти» – 2, «утрималося» – 13.

Голоси розподілилися таким чином:

Голосували «за»:

Аргентина, Бенін, Бразилія, Гамбія, Німеччина, Гондурас, Індонезія, Катар, Кот-д'Івуар, Лівія, Литва, Люксембург, Мавританія, Малаві, Малайзія, Маршаллові Острови, Мексика, Непал, Нідерланди, Об'єднані Арабські Емірати, Парагвай, Польща, Республіка Корея, Сенегал, Сомалі, Сполучене Королівство Великобританії та Північної Ірландії, Сполучені Штати Америки, Україна, Фінляндія, Франція, Чорногорія і Японія.

Голосували «проти»:

Російська Федерація і Еритрея.

Утрималися:

Вірменія, Болівія (багатонаціональна Держава), Венесуела (Боліваріанська Республіка), Габон, Індія, Казахстан, Камерун, Китай, Куба, Намібія, Пакистан, Судан і Узбекистан.]

Оригінал документа див.: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G22/277/44/PDF/G2227744.pdf>

КОМЕНТАР УКЛАДАЧІВ

1. У Резолюції Генеральної Асамблеї ООН від 02 березня 2022 року «Агресія проти України» було абсолютно чітко констатовано, що агресія Російської Федерації проти нашої держави супроводжувалась «порушеннями й утисками прав людини» (пункт 11). Ця констатація була вже наступного дня конкретизована у коментованій Резолюції Ради з прав людини ООН (далі – Рада). Цей спеціалізований орган ООН звернув увагу в преамбулі своєї Резолюції на такі порушення, які він кваліфікував як «грубі й систематичні». Адже саме на такі порушення прав людини, які відзначаються особливою жорстокістю, надзвичайною нелюдськістю, покликана реагувати Рада відповідно до її офіційних повноважень.

Отож, наведена оцінка Ради стосовно порушень прав людини, що їх вчинила Російська Федерація під час агресії проти України, вимагає вкрай жорсткої відповідальності (насамперед міжнародної) за такі дії. Тим самим було істотно посилено аргументацію підставності притягнення до відповідальності винних представників Російської Федерації за порушення прав людини.

2. Зауважимо, що навряд чи можна вважати випадковим власне перелік тих видів прав людини, на порушення яких у Резолюції запропоновано звертати увагу пріоритетно. У пункті 6 Резолюції зазначено про особливу стурбованість Ради з приводу документально підтвердженої шкоди реалізації прав людини на життя, на освіту та найвищий досяжний рівень фізичного та психічного здоров'я. Симптоматично, що право на освіту згадане у цьому пункті Резолюції відразу після права на життя. У цьому можна вбачати особливу турботу про долю молодого покоління.

3. Наступний елемент преамбули коментованої Резолюції присвячений гранично конкретизованій характеристиці шкоди, спричиненої агресором саме цивільному населенню (жертви серед цивільного населення, зокрема дітей, насильницьке переміщення населення, зокрема понад 660 000 біженців) і цивільній інфраструктурі в Україні (пошкодження й руйнування житлових районів, шкіл, культурних об'єктів та критичних об'єктів цивільної інфраструктури, охоплюючи лікарні й цивільні об'єкти водопостачання, каналізації й паливної інфраструктури). Всі такі дії, безперечно, є порушенням загальновідомих норм міжнародного права прав людини, міжнародного гуманітарного права, міжнародного права біженців, законів і звичаїв війни, закріплених у низці міжнародно-правових актів.

Зазначений фрагмент преамбули може стати, так би мовити, своєрідною канвою (хоча й не вичерпною) для розслідування відповідних злочинів і притягнення до відповідальності винних осіб. У зв'язку з цим слід звернути увагу на пункт 10 цієї Резолюції, в якому вперше сформульована загальна мета такої відповідальності: «покласти край безкарності» у разі вчинення зазначених порушень людинних прав. При цьому, Рада спеціально вказала на те, що, з-поміж різноманітних грубих і систематичних порушень прав людини, пріоритетна, тобто першочергова увага має бути приділена захисту цивільних осіб, також і переміщених осіб, та цивільних об'єктів.

4. Неабияке значення має вміщена у преамбулі Резолюції згадка про необхідність забезпечення «гуманітарного» доступу для постраждалих осіб, чії права були порушені агресією Російської Федерації проти України. Суб'єктами такого доступу можуть виступати різноманітні громадські формування в особі їхніх представників (міжнародні, іноземні та національні), статутна діяльність яких охоплює ту чи іншу допомогу постраждалим чи потерпілим. Та, окрім цього, такий доступ має, з-поміж іншого, надавати можли-

вість врятуватись від імовірних чи реальних порушень людських прав (виїзд, переміщення до безпечних територій, усунення нестачі життєво необхідних благ тощо). В одному з наступних пунктів коментованої Резолюції застережено, що під час такого доступу слід надати захист гуманітарному персоналу та медичному персоналу, що займається виконанням суто медичних обов'язків (п. 5).

5. Наступна частина преамбули Резолюції присвячена характеристиці суб'єктів (інституцій) і засобів, які мають бути використані для реалізації завдань, сформульованих у цьому документі Ради.

3-поміж таких суб'єктів Рада зазначила:

а) Управління Верховного комісара з прав людини ООН (далі – УВКПЛ);

б) Моніторингову місію ООН з прав людини в Україні (далі – ММПЛ)*;

в) Міжнародну слідчу комісію (далі – МСК)**;

* У березні 2014 року УВКПЛ направило в Україну ММПЛ. Вона мала здійснювати спостереження, повідомлення про порушення і захист прав людини у східних областях України, у місті Севастополі та Автономній Республіці Крим. ММПЛ повинна була також надавати уряду та іншим зацікавленим сторонам рекомендації стосовно того, як вирішувати проблеми, пов'язані з правами людини, й усувати глибинні причини подій, що відбувалися на той момент. ММПЛ налічує зараз близько 60 осіб. Кожні два тижні ММПЛ спільно з УВКПЛ оприлюднюють інформаційні зведення з цієї проблематики (докладніше див.: <https://www.ohchr.org/en/countries/ukraine/our-presence>, <https://www.ohchr.org/en/countries/ukraine/our-presence>, https://ukraine.un.org/en/resources/publications?search_api_fulltext=&sort_by=field_date&sort_order=DESC&page=3), <https://ukraine.un.org/sites/default/files/2022-07/Ukraine%20-%20civilian%20casualty%20update%20as%20of%202024.00%203%20July%202022%20UKR.pdf>)

** У пункті 11 Резолюції передбачене негайне створення МСК у складі трьох експертів з прав людини, що їх призначає Голова Ради. Ця комісія покликана доповнювати, узагальнювати та

г) Прокурора Міжнародного кримінального суду.

6. Привертає увагу те, що у зв'язку з важливістю права на доступ до інформації саме в умовах збройної агресії РФ проти України, Рада – можливо, вперше у своїй тривалій практиці – згадала дезінформацію як явище, якого не можна допускати.

7. Вельми важливою є вказівка Ради на те, що всі зазначені суб'єкти у процесі своєї діяльності з розслідування мають неодмінно й пріоритетно приділяти увагу виявленню та фіксації порушень міжнародно-правових норм, закріплених у Женевських конвенціях від 12 серпня 1949 року та Додатковому протоколі I до них від 08 червня 1977 року.

Принагідно нагадаємо читачам офіційні назви згаданих міжнародно-правових документів:

1) Конвенція про поліпшення долі (участі) поранених і хворих в діючих арміях;

2) Конвенція про поліпшення долі (участі) поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії, зі складу збройних сил на морі;

3) Женевська конвенція про поводження з військово-полоненими;

4) Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни.

8. Наступний пункт Резолюції спрямований на ресурсне й кадрове забезпечення виконання поставлених у ній завдань. Без такого забезпечення коментована Резолюція в частині МСК залишилася би, ясна річ, нереалізованою, суто декларативною.

9. На якнайкраще сприяння діяльності МСК спрямований пункт 14 Резолюції, де вміщено відповідний заклик до будь-яких організацій (особливо, до структур і органів ООН).

спиратися на підсумки роботи ММПЛ, у тісній координації з УВКПЛ. При цьому, в резолюції досить детально й чітко викладено мандат МСК (підпункти "а"–"г" п. 11).

10. Насамкінець, на стислий коментар заслуговують і, власне, яскраві кількісні показники голосування щодо зазначеної Резолюції Ради. З 47 держав-членів цього органу, які взяли участь у голосуванні, понад 97% не заперечує проти Резолюції («за» – 32 держави, «утримались» – 13 держав). Такі результати голосування щодо Резолюції свідчать про гранично широку світову підтримку України.

Отже, все викладене в цьому коментарі дає підставу вважати, що Резолюція Ради «Становище у сфері прав людини в Україні внаслідок російської агресії», яка спирається на Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН «Агресія проти України», здатна стати дієвим інструментом більш ефективних зусиль Організації Об'єднаних Націй у її спробах протидіяти варварській агресії Російської Федерації.

Інформаційне видання

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ
У СПРОБАХ ПРОТИДІЯТИ АГРЕСІЇ
РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Комп'ютерний набір – *О. Томіна*
Редагування – *Т. Дудаш*

Підписано до друку 22.08.2022.
Обл.-вид. арк. 1,06.

Видавництво ЛОБФ «Медицина і право»
Україна, 79044, м. Львів, вул. Бойківська, 10, кв. 3.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ЛВ № 43 від 13.11.2006 р.